

ohlyðne¹, þar til er Jesus Cristr Mariu son leiddi mann-
inn aptr i erfdina ok samþyckisfulla þionostv við englana.
Vpp i þetta fridarmark heilsar hefudengill Gabriel sötliga
vara frv sanctam Mariam með elskuligvm orþum Aue Maria.
Af þriðiv friþargrein er þat framberanda, at mikil ovín- 5
atta var i meðal² manna sealfra, þat er at skilia gyþinga
ok heifinna manna, sakir þess at hvarir höfðu hatr yfir
annarra³ atrvnaði, þviat gyþingar dyrkuðu himna gvð, enn
heifingiær hadvlig skvrðgod⁴, þar til er varr herra Jesus
Cistr braut niðr allar villvr kallande gyþing ok heifinn 10
mann vndir eitt elskuband kristiligrar trvar. J minning
þessa friþarmarks heilsar⁵ Maria drotning sina frendkonu
Elisabeth, þviat friðr var settr meðal² manna með bliðv
fadmlagi, söt ok samþycki heilagra gvðs boðorða. Nv með
þvi at söl ok eilífuga blezut vár frv sancta Maria er efni 15
ok vndirstaða allra þeira⁶ greina ok friþargerþa⁷, fyrir þa
miskvnn ok yfirvøttis sòmð er hon aðladiz fyrir augliti sins
skapara, segir sealfr gvþ, þar með engill ok madrinn, Aue
Maria.

[Ok er vēr heyrvm þvilikar raddir bliðdandi af himni 20
ok a iorðv fyrir þenna concordiam, er ueittiz veravlldinni
fyrir gvþs moðvr Mariam, mvnvm vēr skilia, hversv fyrr
greind friþargerþ meðal konungsins ok iarlsins var þvilikv
valldi lett ok aðvellðlikt, þvi sama valldi se lof eilíft ok
dyrd ódauðlig per omnia secula⁸. 25

58.

Af Anselmo erchibyskupi.

A daugvm virþuligs⁹ herra Gregorij septimi, [er fyr
hét Hildibrandus enn hann yrði postoligs sētis stiornari¹⁰,
skinv .ii. agietir menn [i gvþs kristni¹⁰ fyrir norþan fiáll, 30

¹ [ohlydnis sauk E. ² milli E. ³ annars E. ⁴ skurgod E.
⁵ heilsadi E. ⁶ þessara E. ⁷ fridgiorda E. ⁸ [þeim sama
gudi se lof ok dyrd um allar aldir veralda. Amen. E.
⁹ saal. E; virþligis St. ¹⁰ [mgl. E.

[þat er at skilia¹ Anselmvs Cantuariensis erchibyskup ok
Hvgo aboti Cluniacensis. Ok með þvi at þessir gvþs vinir
vorv samtíða vppi, hiartaligir cvmpanar sin [a miðil², sam-
tengdir himneskri ast, fagrliga kveyktir³ með [elskv haleitrar⁴
5 himinrikis drottningar ok a sòmvm stundu fram kallaðir af
þessarri vorølldu, sem birtiz vndir einni syn, skulo ver
skrifa nøckut skamt af þeira life, þat er einkannliga til heyrir
gvðs moþur lofi, sva at ver hafim lesit. Skal gvðs vin An-
selmus sva hallda fremra soti⁵ i frambrvðinvm sem hann
10 helldr i vigslvpallinvm.

[Anselmus var føddr i borg Fanstraðr fyrir svnnan
fiáll i Lyngbarði. Þegar settr til bøkkr a vnga alldri heil-
agar ritningar i skola at nema, var hann flíottøkr i goþum
lutum, sva at fyrr enn hann veri fimtan vetra giøddiz hann
15 gnogliga bokligum listvm, elskandi sèla gvðs moðvr Mari-
am af øllu hiarta, sem siþarr birtiz i hans lifi með sötvm
framningum ok orða frambrvði. Nv sem hann er vel til
mannz kominn, fysizt hann norðr yfir fiáll til Franziam, ok
þat sama gerir hann, þviat gvð drottinn ok hans blezut
20 moðir hefir skipat i haleitri forsio sealfrar spekinnar, at
sagðr gimsteinn skal norþarr meirr geisla vm smiði kristn-
innar. Liðu sva heþan i fra .iii. áár, at Anselmus var stund-
vm i Franzia, stundum i Norðmandia eða Borgundia¹.

[I nefndan tima er hann vel tekinn af virðulegvm herra
25 **Tholetano erchibyskupi.** Hann var þa vigðr subdiakn, ver-
andi a erchibyskupsins garði⁶, þionande honvm optliga i
guðligu embotti⁷. Nv berr sva til einn hatidardag⁸, sem
sealfr erkibyskup syngr messv i hefudkirkiv⁹ staþarins, at
fyrir sagðr Anselmvs þionar [honvm með øðrvm klerkum.
30 Oc er sva liðr embøttinu sem guðspiall skal lesaz¹⁰, gengr

¹ [mgl. E. ² [i milli E. ³ kveiktir E. ⁴ [haleitri elsku E.
⁵ stíett E. ⁶ [Sem heilagr Anselmus var uordinn subdiakn
nerandi með herra Tholetano erkib. E. ⁷ vid heilagt alltari
tilf. E. ⁸ hatidisdag E. ⁹ alltarisins ok tilf. E. [byskupi.
35 Ok sem komit er at evangelio E.

nefndr **svbdiaconus fyrir**¹ lesdiakninum vpp a kór, [sem
siðr er til², reykelisi halldande ok textvm fyrir berande.
Oe sem [þeir ero vpp komnir, sva at guðspiall er hatidliga
lesit, gripz svbdiakninn vpp i andliga syn, seande fram yfir
korinn yfir durvm kirkivnnar, hvar fiandinn sitr a þrepi 5
einu. Hann er þa beluaðr³ i apa mynd, hafande blekhorn
storliga mikit vpp hia eyranu, penna digran hefir hann i
kloinni⁴ høgri, ok skrifar i fasta fari. Þetta kuiquendi er
miök hrøðiliet asyndar. Enn hvat hann skrifar birtiz
Anselmo [þegar i stað. Tvögr⁵ veslvgar konvr rett sitiande 10
þar vndir niðri, tala sin a meðal e sem tíðaz [af sinni
bannsettri vsnilli². Nv fyrir heilags anda birting skilr
Anselmus sagða syn ok [vndirstendr innvirðiliga, at i apa
myndinni leyniz forn asakari brøðra varra, sa er fyrir
kuenna margmølgi (vill) **endr bœta forna cirographum mann-** 15
ligrar fyrirdømingar. Nv enn i annan tima² seer hann
klerkrinn, at bokfell⁶ fiandans er alskrifat vtan ok innan
[ok i hvert horn, sva at engis kyns⁷ ma meira a liggia.
Enn konurnar hallda fram hinu sama [vm margmølgina²,
ok verðr skelmirian illskeptr⁸ við, er hann ma eigi skra- 20
setia þeira⁹ røður [vt til enda², ok tekr þat rað, at hann
bitr i annan bokfellisendann, enn togar annan með klonvm,
sperriz við fast [i setin² ok reynir aflit a bokfellin. [Nv
sem¹⁰ hann stendr i [þess hattar¹¹ vmlangi sva¹² miök
vvaran, sva kleyeiliga sem hann er aðr kominn, stæckva 25
tenn¹³ hans af bokfellin sva hart, at harssinn¹⁴ skellr vppi
a mvrnm, hrytr síþan fram af þrepin¹⁵ hrapandi [niðr
alla leið með sva miklum brest ok ogurligvm gny, at

¹ með E. ² [mgl. E. ³ [ewangelium er upp byriat, sier sub- 30
diaconus i andarsyn, hvar fiandinn sitr aa þrepi einu fyrir framan
korinn E. ⁴ klonne E. ⁵ [skiotliga, þviat tæer E. ⁶ bokfelli
E. ⁷ [sva at ecki E. ⁸ illa E. ⁹ þarflausar tilf. E. ¹⁰ [Enn
er E. ¹¹ [þessu E. ¹² sik E. ¹³ tennr E. ¹⁴ brast tilf. St.;
men Ordet er underprikket som Tegn paa, at det skal gaa ud, det 35
mangler ogsaa i E. ¹⁵ saal. E.; þrepin v St.

Anselmo þotti þvi likt sem aull kirkian mvndi niðr brapa¹.
I þessarri syn glez hann [geysi miök, þviat hann fagnar
hiartaliga² af slysförvm fiandans. Oe með þvi at i [sagðan
pvnkt³ hefir hann eigi sealfs [sins völd⁴, stillir hann minnr
5 gleþina enn veralldligvm mönnum mvndi [synaz sem bez⁶
standa, þviat hann slør saman sinvm lofvm [hatt ok hveltt⁶
með storvm hlatri þionostuna fyrirlatandi, fram eptir kirkivnni
hart rennandi; [þviat þess beiðir gleþi hugskotzins at fagna
tempranarlaust i sman ovinarins⁶. Oe fyrir þa sök at engi
10 nörverandis⁷ maðr veit vndirstøðv þessa mals, vndra allir
geysi miök klerksins meðferði, [er hann hleypr øpandi vm
kirkivna⁸ sem einn leikari, þa er hann skyldi gvþi þiona
með hørstv sormð ok siðsemð við heilakt altari aullvm lyd
nörverandis a sva miklvm degi. Eptir þetta liðit er synin
15 brot tekin, hverfr Anselmus til sialfs sins ok þickiz osvinnr
vorþinn, hvgsandi með ser hvat hann hefir gert, hvar eþa
a hverivm tima eþa hversv mikils hattar mönnum nalögvm,
hvar af hann fyllidiz mikillar hrygðar⁹ hafandi sik i þionost-
vgerþinni einkar semiliga [allt til enda með matuligri hof-
20 semð likamans enn agiætri¹⁰ viðrkomning hiartans.

Enn er [þionostvgerþ var vti, gengr herra byskvp¹¹
til hallar sinnar með øðrvm mikils hattar personvm. Er nv
fyrir sagðr Anselmus [hvatliga settr vndir rangan hvgardom
allra sinna kvmpana, vheilsaðr ok⁶ fyrirlitinn með svivirþ-
25 ing ok brigzli, þa er aðrir menn [kallaz inn¹² til borz
[ok bliðrar samkvndv með erkibyskupi. Hvat veroldin
gerir orettuisliga beint eptir sinvm vana, þorandi þann at
svipta stundligvm velgerningvm, sem fyrir litlu var avðgaðr
af sialfvm gvði með andligvm birtingvm varrar frv⁶. Klerkr

30 ¹ [ofann með sua ogurligum gny, at hann ætladi at kirkian mundi
ofann falla E. ² [miök af aullu hiarta, geysi miök fagnande E.
³ [þenna tima E. ⁴ [valld E. ⁵ [bezt synazt E. ⁶ [mgl. E.
⁷ mgl. E. ⁸ rettet; kirkivnn St. ⁹ [Ok sem Anselmus huerfr aprt til
sin, hvgsandi hvat hann hefir gert, hvar af hann hryggizt geysi
35 miök E. ¹⁰ [með E. ¹¹ [messan uar uti, gengr fyrir sagðr
erchibyskup E. ¹² [ganga E.

mannz¹ heipt eða hefnd i sínv briosti varðveita, helldr sneriz æ firir hennar nalægð forz i frið, grimð i grið ok fiandskapr i fvlla vinattv, hversv storar sakir sem vorv manna i miðil², þo at einn væri broðvrbani annars, þviat eigi³ seinna en sa sem⁴ eptirmalit atti fekk sett⁵ liknesk-
ivna a klæði vegandans, rennr⁶ hann brosandí a hals broð-
vrbana sínvm, bliðliga kyssandi ok með ser til samkvndv
laðandi⁷. Matti af þvilikv marka, hversv margir mvndi⁸
til verða at lata eptir henni formera, at sem flestir mætti
þvilikrar gvðs giagar niotandi verða. 10

[Nv sem ver hofvm heyrtr sva stormerkiligan lvt, er dveliandi litill timi, aðr vpp byriz annat mal i iartegna frambvrði, þviat fysiligt er fram at setia fogr orð heilagra gvðspialla rettliga gloservt firir spekt ok vfalsaðan skilning lærifedra, til þess at oss megi liost verða, hversv viðkæmiliga
var frv sancta Maria gerði þenna faheyrða frið með gvði⁹. Senniliga er þessor¹⁰ frasogn eigi vndranar verð¹¹ helldr mikillar dasemðar, þviat almattigr gvð endrnyiar forn stor-
merki ser til lofs ok dyrðar ok sinni blezaðri mæðr til eilifrar [sæmðar ok⁹ virðingar, at [hvn skærasta¹² modir
ok rikasta drotning se dyrkvð lofvð ok prisvð næst gvði
sialfvm af allvm tvngvm veralldarinnar, ok er þat¹³ verðvgt,
þviat allr heimr hefir af henni lotið sva mikla giptv, sem [eigi ma æga sia ok eigi eyra heyra ok engin(!) mannz hiarta
hvg-san a koma. Hvat er nv þa vndarligt¹⁴. 25

VII¹⁵.

Af Anselmo.

A dogum virduligs herra Gregorij septimi, er fyrr het

¹ kyns a. ² millum a. ³ tilf. a. ⁴ er a. ⁵ sed a. ⁶ renn a.
⁷ leidandi a. ⁸ mundu a. ⁹ [mgl. a. ¹⁰ þessi a. ¹¹ segir
meistarinn tilf. a. ¹² [hans kjarazsta a. ¹³ vel tilf. a. ¹⁴ Med
dette Ord ender 655c, jfr. ovenfor S. 172¹⁹—174¹⁵; [engiss
mannz hiarta ma hugsan aa koma. Ok þij sama valli, sem
gud almattigr hefir ok helldr ok hans signada modir, se eylift
lof vm alldir allða. Amen a. ¹⁵ Jfr. ovenfor S. 174—180, 35
hvor Legendan er aftrykt efter St. med Varianter af E. Her
meddeles den efter a, og senere efter f.

Hilddibrandus, en hann yrði postoligs sætis stjórnari, skinu tveir agiðtir menn i guds cristni fyrir nordan fiall, þat er at skilia, Anselmus Cantuariensis erchibyskup ok Hugo aboti Cluniacensis. Ok með þui at þersir guds astuinir
voru samtida vppi, hiartaligir kompanar sin i millum, sam-
tengdir himneskri ast, fagrliga kueyktir með elsku haleitrar himinrikis drottningar ok a somu stundu framm kalladir af þersarri verolld, sem birtiz vdir einni syn, skulom ver skrifa nockut skamt af þeira lifui, þat er einkannliga til
10 heyrir guds modur lifui(!), sua at ver hafim lesit. Skal guds vin Anselmus sua hallda fremra stett i frammburdivm, sem hann helldr i vigslupallinum.

Anselmus var fæddr ok vppfostradr¹ fyrir sunnan fiall i Lungbardi. Þegar settr til bækr aa vnga alldri heilagar
15 ritningar i skola at nema, var hann fljottækr i godum lutum, sua at fyrr enn hann væri fiortan ára gamall, giæddiz hann gnogliga bokligum listum, elskandi sæla guds modur Mariam af ollu hiarta, sem sidan birtiz i hans lifi með sætum fram-
ingum ok orða framburdi. Nu sem hann er vel til manz
20 kominn, fysiz hann norðr yfir fiall til Franziam, ok þat sama gorir hann, þuiat gud drottinn ok hans blezud modir hefir sua skipat i haleitri forsio sealfrar spekinnar, at sagdr gimsteinn skal norðarr meirr geisla vpp smidi kristninnar. Lidu sua hedan ifra .iii. aar, at Anselmus var stundum in
25 Francia, stundum i Nordmandia edr Borgundia.

I nefndan tima er hann vel tekinn af virduligum herra Tholerano(!) erchibyskupi. Hann var vigdr subdeakn, verandi aa erchibyskups gardi þeonandi honum optliga i gud-
ligu embætti vid heilagt alltari. Nu berr sua til einn ha-
30 tidissdag, sem sealfr erchibyskup syngur messu i hofudkirkiu stadarins, at fyrr sagdr Anselmus þeonar honum með odrum klerkum. Ok er sua lidr embættinu, sem ewangelium skal lesaz, gengr nefndr subdiaconus fyrir lesdeakninum vpp aa chor, sem sidr er til, halldandi reykelisi ok texto fyrir ber-
35 ¹ Herved berigtiges Læsemaaden i St. i borg Fanstradr ovf. 175¹¹.

andi. Ok er þeir ero vpp komnir, sua at ewangelium er lesit hatidliga, gripz vpp deakninn i andar syn, seandi framm yfir chorinn yfuir durum kirkiunnar, huar fiandinn sitr aa þrepi einu. Hann er þa bōluadr i apa mynd, hafandi blekhorn storliga mikit vppi hia eyranu, penna digran hefir hann i klōnni hægri, ok skrifar i fasta fari. Þetta kuikendi er miok hrædiligt aasyndar. Enn huat hann skrifar, birtiz Anselmo þegar i stad. Þuiat tuçr veslugar konur rett sitiandi vndir nidri tala millum sin æ sem tidaz af sinni bōluadri vsnilli. Nu fyrir heilags anda birting skilr Anselmus sagda syn ok vndirstendr innuirduligha, at i apamyndinni leyniz forn asakari brædra varra, sa er fyrir kuinnanna margmælgætlar at endrbæta forna cirographum mannligrar fyrirdømingar. Her næst ser hann klerkrinn, at bokfellit fiandans er alskrifuat vtan ok innan, enn konurnar hallda fram binu sama ordtaki. Verdr skelmirrinn illskeptr vid, er hann ma eigi skrasetia þeira ord vt til enda, ok tekr þat raads, at hann bitr i annan bokfellzendann, enn togar annan med klonum ok sperriz vid fast, ok reynir aflit. Enn er hann stendr i þessa hattar vmfangi, sua kleykiliga sem hann er adr kominn, stockua tennrnar af bokfellinu sua hart, at haussinn skellr vppi aa murinum ok hrytr af þrepinu rapandi nidr alla leid medr sua miklum brest ok ogurligum gny, at Anselmo þotti þui likt, at oll kirkian mundi nidr falla. I þersarri syn gledz hann geysi miok, þuiat hann fagnar hiartaliga af slysförum fiandans. Ok med þui at i sagdan punct hefir hann æigi sealfs sins volld, stillir hann minnr gledina enn veralldligum monnum mætti synaz bezt standa, þuiat hann slær saman sinum lofum hátt ok huelld med storum hlatri, þeonostuna fyrirlátandi, hart rennandi fram eptir kirkiunni, þuiat þess beidir gledi hugskotzins at fagna tempranarlaust sman vunarins. Ok fyrir þa sök at engi næruerandiss madr veit vndirstōdu þessa máls, vndra allir geysi miok klerksins medferdi, er hann hleypr innan kirkiu æpandi sem einn leikari, þa er hann skylldi gudi þeona

med hæstu sidsemd vid heilagt alltari, nærverandiss ollum lyd a sua miklum degi. Eptir þetta lidit er synin brott tekin, huerfr nu Anselmus aprt til sealfs sin ok þickiz osuinrr ordinn, hugsandi med ser huat hann hefir gert, ok huar edr aa huerium tima edr huersu mikils hattar monnum nalægum. Huar af hann fylliz mikillar rygdar, hafandi sik i þeonostugordinni einkar sæmiliga allt til enda med agiçtri vidkomning hiartans.

Enn er þeonostugerd var vti, gengr erchibyskup til sinnar hallar med odrum mikils hattar personum. Er nu fyrr sagdr Anselmus settr vndir rangan hugardom allra sinna kompana, vheilsadr ok fyrirlitinn¹ . . . . . kundu med byskupi. Varrar frv klerkr sem hann [er af ollum ria]dr ok rekinn, flyr til sins huggara ok öflu[gs full]trua, gangandi inn i Mariu kirkiu fallandi fram til bænar med sut ok anduarpan. Ok eptir þat gert lidr yfir hann lettr hōfgi, fyrir huern hann odlaz mikinn fagnad, þuiat drottningh himins ok iardar mæd ok modir virduelig Maria birtiz honum einkar blid ok fagnadarsæl, huggandi sinn þeonostumann bædi med elsku andlitzins ok hunangligum seim orda framburðarins, gōrandi hann styrkan ok fyrir allar greinir oruggan, leggiandi þat sama letr nidr hia honum, sem fiandinn hafdi skrifuat, til annarrar handar til asakanar efnis vid konurnar, lidandi sidan fra hans augliti vpp i lopt ok heim til himinrikiss hallar. Eptir greinda syn vaknar Anselmus styrkr ok fullr med fagnadi, gorandi vmæligar þackir almattkum gudi ok hans mætuzstu modur, erchibyskupi kunnigt gerandi, huersu stormerkiligha gud drottinn hefir goraz latit hatt ok skipan þessarra syna. Huat erchibyskupinn heyrandi lofar sannan gud med godum vilia, huersu Maria hin mildazsta drottning er buin til hialpar syndugra manna. Heyrir hann ok æigi sidr huern skilning su boluada skræda hefir at hallda, sem andskotinn skrifuadi sinni bannsettri klo vpp aa kuennanna skada. Ok þuisa næst ero

¹ Her mangler 1½ Linie i a; jfr. S. 177²⁴—²⁶.

þær badar fyrir erchibyskupinn inn kalladar. Er at þeim borit i fyrstu breflaust, sua sem til profs at þær hafi illa geymt tungu sinnar innan kirkiu, þann tima sem framm for guds þeonosta. Enn þær þræta sakir skammfyllis, æigi þorandi moti at ganga, medan þær meg[u n]ockurn veg 5 vndan fara. Enn þegar letrit er fram borit ok greiniliga¹ vpp lesit, iatta þær sektina, en kriupa vndir skriptina, gefa lof guði firir miskunn sina, takandi sua firirgefning ok hialpsamliga lausn sinna misuerka. Eptir þessa luti fagrliga fyllda tekr erchibyskup Anselmum apr vndir alla fyrri 10 velgerna, gefandi honum þar med einkannligri vinattu² en nockurn tima aðr, þuiat honum virdiz hann vera merkiligr maðr ok dyrdarsamligr i guds augliti ok milldastu Marie drotningar, sem profaz i þuisa efni.

Nockurum tima sidarr sækir Anselmus heim þat klaustr 15 er Bectvm³ heitir i Nordmandi, gangandi at nyiu i skola vndir læring brodur Lanfranci meistara, er skommu hafdi snuiz fra verolld fremstr meistari i allri Italia. Þui næst gengr Anselmus sama veg verpandi verolldinni, gerandiz munkr vndir herradomi Hersuini abota, er funderat hafdi 20 nyia klaustr Becti⁴. Ok eptir tima framras sem priorr Lanfrancus er vtgripinn af Becti med atgongu Viliams bastarðz⁵ vigðr Kadonensis aboti en sidan gorr Kantuariensiss erchibyskup i Englandi, tekr Anselmus prioratum Becti, en vigiz eptir dag virduligs Lanfranci næstr⁶ erchibyskup 25 Cantuariensis, med guds lofi þolandi margar mædur firir kristninnar frelsi, vtlegð ok vnaðir i sinum byskupdomi af þeiri grimd ok gudhræzleysi, er Viliamr⁷ vngi konungr son Vilialms bastarðz þeysti vpp a kirkiuna i Englandi, huert ofsoknar suerð reið arvm sidarr ifir krunu Thomas erkibysk- 30 ups, sem enn man sidarr getið verða. En huerr man greina mega þa sæmd ok nytsemi, er Anselmus erchibyskup villdi

¹ Med dette Ord begynder f³ som nu lægges til Grund. ² ast a.

³ Britum a. ⁴ Becti a. ⁵ Vilialms basthardz a. ⁶ næsti a.

⁷ Vilhialmr a.

fram hafa med sinni kristni predicandi, kirkiunnar rettindum fylgiandi, bækr¹ dictandi ok onnur byskuplig verk framliga gerandi, halldandi fulla elsku af æsku til elli vid vara fru sanctam Mariam guds modur, semiandi henni sætar bænr² 5 af hunangligum hiartans mergium med faheyrdu formi klerkligrar kunnastu, sem alldregin³ gleymiz i heilagri kristni, medan hon stridir her a iardriki. I þeim vtlegdar tima, er Anselmus erchibyskup þolir a dogum Viliams⁴ vnga konungs, tekr hann mikla huggan ok hiartaliga vinattu af 10 fyrr nefndum Hugone Cluniacensi abota, huers minning er þessu næst gerandi med skommu mali vndir miskunn almattigs guds ok hans sætastu modur orlofi.

VIII.

*Sermo Sigiberti*⁵.

15 Sva hefir skrifat meistari Sigibertus, at þessi Hugo var ættadr af þeiri borg er Augusten heitir, hann var storburðigr⁶ maðr. Fadir hans var einn agætr herra ok bardagamadr mikill, storliga sigrsæll i orrostum. Merkiligar forspær runnu firir þessum sueini longu fyrr en hann væri 20 fæddr. Ein af þeim er su, at sua sem modir hans var þyngð af burdinum ok hafdi kent sottarinnar, bidr hon nu einn sidsaman kennimann⁷ messu syngia bædi firir sinni frialsing ok heilsu barnsins. Ok er prestrinn stendr at embættinu hafandi sik allan til himneskrar vpplitningar, er 25 hann ifir sik vpphafinn i styrk andarinnar ok ser i kalekinum barns likneskiu sua fagrliga skinandi, at hennar pryðilig asiana⁸ gengr vmfram mannligan hátt. Maklig syn firir sua helgum⁹ ok sannliga forsagnarfull til vkominna bluta. Sa var sæfðr¹⁰ i kalek en eigi fæddr a iardriki, sem dyrkaði 30 nafn drottins allt til elli, takandi þegar i barnæsku heilsukalek, er salmaskalldit af talar¹¹ i sinni bok, firir þann

¹ bækr a. ² bænir a. ³ alldrigi a. ⁴ Vilhialms a. ⁵ Saaledes er Overskriften i E. Legendan er trykt ovenfor S. 180—193 efter St. med Varianter af E. Her meddeles den efter f og a.

⁶ storburdugr a. ⁷ prest a. ⁸ aseona a. ⁹ manni tilf. a.

¹⁰ sæfðr a. ¹¹ segir a.

tekr syndir heimsins, gef oss fríd. Sem hofdingiarnir ok allr lydr heyrir þetta, kom folkit allt saman i þenna stad Auicium aa uppnumningardag heilagrar guds modur Marie. Byskup borgarinnar med klerkum ok lydnum skipa þenna fatæka tresmid milli folksins ok heyrdu med 5 athuga hans ord. Ok er hann sagdi diarfliga bodord drottins af frídargerð milli þeira, synandi ollum þeim til vitnisburðar þetta blad med likneski sællar guds modur Marie, kolluðn allir haarri roddu til guds med grat heitandi sialfviliugir med suardaga, at þeir skyllði hallda 10 fríd sin i milli, ok til vitnisburðar vm þessa frídargerð war þessi sama likneskia heilagrar Marie merkt aa tine ok fest aa huitar hettur af line, þær er gervar woru sem skapular huitmunka. Baru menn suo þetta mark ser aa briostum. Hier af ward vndarligr hlutr: allir þeir 15 sem baru þessar hettur med fyrr sogdu teikni, voru suo oruggir vm sik, at þott einnhuerr hefði drepið annars broður, ok sa brodir, sem eptir lifði, sæi sinn broðurbana koma i mot ser med fyrr sogdu marki, þa gleymdi hann þegar dauda sins broður ok fyrirlet hinum fadmandi 20 hann med tærum ok frídarkossi, leidandi hann i sitt eiginligt herbergi, ok weitti honum þa hluti, er honum voru nauðsynligir til atvinnu.

VII¹.

Fra diakna er sa pukann skrifa. 25

I þeiri borg, er Tholetum heitir, war subdiakn, sa er fra sinum æskualldri fylgdi guds bodordum ok weg-samadi sæla guds modur med einkannligum kærleik ok dagligri þionustu. Ok sem hann þionadi aa nockurum hatidardegi erchibyskupinum, er hann song messu, kom 30 sa time, er gudspiall skyllði lesa uppi aa kornum, sem siduani var um hatidir. Ok er hann stod hia diaknanum, er las gudspiallit skryddr, sem hans vigslu til heyrði, sa hann vt um þann glugg, er aa war briosti kirkiunnar,

¹ *Efter D. Jfr. ovenfor S. 174—180 og 468—473.* 35

sem yfir honum sæti pukinn i like einnar liotligrar ok hrædiligrar apyniu, hafandi sier aa halsi eitt blekhorn, skrifhnifr var i hennar vinstri klo, enn i hægri penne. Hon setti augun inn i kirkiuna ok lengdi halsinn reis- 5 andi sin eyru, ok hugdi at gerla, huat talat war i kirk-iunne. Enn þess i millum skrifadi hun suo sem tidazt aa þeiri rollu, er hon hafði fyrir sier. Þar i kirkiunni satu tuær oradvandar konur talandi marga hluti sin i milli leyniliga, ok millum annara hluta töludu þær vm 10 sinn fula lifnad, ok sagdi huor annari, huerir þeim woru kærastir af sinum vnnustvm. Sem diakninn skilr nu af þui, sem andinn witrar honum, at sa leynizt i liki þessarar apyniu, er dag ok nott hropar ok asakar wora bræðr kristna menn, ok nu sem hann hefir feingit sasakanar- 15 efni af liotligu tali kuennanna, leitar hann annan tima at emendera sitt rit eilifrar fyrirdæmingar. Nu war skrifud rollan innan ok utan, enn þui at litid bref matti eigi nægiazt, at þar væri aa skrifat þau morgu ord, er konurnar toludu, þa tok sa illgiarni skrifari rolluna med 20 tonnum ok klonum ok togadi sem fastazt, at hann mætti sundr þenia nockut. Ok sem hon kostadi suo hier til sins afls, at hon geymdi eigi, huar hon war, stock hennar tónn af rollunni, ok fell hon þegar til iardar or þeim stad, sem hon hafði setid. Af þui ward suo mikill brestr, 25 at subdiakninn hugdi, at kirkian mundi hrapa nidr. Eingi sa þessa syn utan hann einn. Hann verdr miok gladr, sem hann sa fall pukans, ok hlær akafliga, hefiandi upp sinar badar hendr, i þui (er) þessi bolnada apynia fell, ok þo at hann hlægi suo haatt, sakir þess at hann vard feiginu 30 hrapan manzins ouinar, gerdi hann þat med minne stillingu enn hæfði. Þeir er wid woru, toku at vndrazt, ok þotti oheyriligt vera ok liotligt, ok toku miok þungliga, at guds madr þion heilags alltaris skyllði dirfazt at syna suo mikla oga heimsligrar lausvngar i heilagri kirkiu 35 fyrir ollu folki. Sem synin huerfr brott fra klerkinum,

huerfr hann aptr til sialfs sins, hugsandi i huersu miklum stett hann er, eda huat hann hefir gert, eda i huerium stad edr tima ok huerium nærverondum, fyllizt hans hiarta af miklum harmi ok skaumm sins vanstillta hlats. Hann þionar nu, þat sem honum heyrði til i messunni, med 5 hofsamligri skipan sins likama ok widrkomning hiartans.

Sem messan er utsögd, ferr folkit brutt, enn hann er eptir, ok heilsar eingi aa hann, eru adrir kalladir til neizlu ok mikillar gleði, enn hann utrekinn forsmadr ok hafnadr med morgum brigslum ok meingerdum. Erchi- 10 byskupinn ottast ok eigi at taka af honum likamligt beneficium, sem litlu adr hafði gudlig milldi gefit at sia andliga hluti. Ferr hann nu reikandi sem annar flottamadr suiþtr allri sinne rentu ok þionustu, flyiandi vndan sinu brigfli. Aa nockurum tima fann hann aa 15 sinum veg eina litla kirkiu, þa sem sier hafði gert einn einsetumadr. Hann gengr þar inn ok bidr leingi litalliga til guds modur Marie med mikilli sorg ok taarum. Honum birtizt þa þess haattar vitran, at hann sier sæla iungfrv Mariam standa hia sier med mikilli fegrð ok 20 tiguligri asionu ok buningi. Hon leggr aa hans briost þat rit diöfuligrar asakanar, er honum syndizt apynian skrifa yfir kirkiudyrunum, ok sem hon hefir leingi huggat hans asionu ok mykt suo med blidre asionu sem med sætum hugganarordum, ferr hon til himins. Sem honum 25 er suo synt, huersu hann skal fa aptr sinn heidr, huerfr hann aptr til sin þackandi gudi ok himins drottningu iungfrv Marie. Hann ferr nu til byskupsins ok ter honum þessa tuenna hluti segiandi honum þar med, hueriar þær konur woru, er tóludu i kirkiunne. Byskupinn lætr 30 kalla þær. Neita þær i fystu, at þær hafi þar nockud þess hattar talat, enn sem synt er þetta rit, berr þat vitni vm, at þær ero sannar at þessu. Jata þær sina synd fyrir erchibyskupinum ok þeim, er wid woru, lofandi gud. Fa þær suo fyrirgefning sinnar syndar ok gudliga 35

myskunn. Þionustumadr heilagrar Marie feck suo aptr sitt beneficium, þat sem hann misti, ok þar med tekr erchibyskupinn hann i sina einkanliga vinattu ok kærleika ok wirti suo iafnan, sem war, at hann var godr madr 5 ok merkiligr vm marga hlute.

B.¹.

Af einum subdiakne.

I þeirre borg, er heitir Toletana, uar einn subdiakn, er iafnan hafde gudi þionat fra sinni barnösku ok uara 10 fru dyrkat ok uegsamat medr iduligri þionostu. A nokkorum hatidisdegi stod þesse klerkr framme þionande sinum erkibiskupi, er hann uar med til heilags mössu-emböttiss. Ok sem þar uar mössu komit, er gudspiallit skillde lesaz ok lesdiakninn gengr a korinn upp, stendr 15 þesse subdiakn hia honum eftir sinum uana, ok sem diakninn las, ser þesse klerkr, er fyrr uar getit, undarligha syn, sem hann ueri uarla medr sialfum ser. Hann ser, huar fiandinn sitr i nokkorum glugg þessa musteris i liking eda mynd einnar herfiligrar apyniu, ok a hans 20 halse hanga eitt blekhorn ok i hans hende skrifarra penna, marga luti miok foruitligha ritande. Nidri undir þessum glugg ser hann, huar sitia tuær konur talande sin i millim saurugli(g)t tal um sitt oskirlifi. En af sinni skynsemi skilr hann, at sa, er löyndiz i apyniunnar liking, 25 er ouinr allz mannkyns ok kristinna manna asakari, er þa endrnyiade hinn forna cirografum eilifrar firirdömingar medr suiuirdlighu tale fyr sagdra kuenna. Þesse same subdiakn ser ok, at fiandinn hefir nu fyllt ok þakit þenna cirografum bode utan ok innan, ok angan stad til uera 30 at taka þessa margmölgi, ser hann nu þenna hinn banzetta ritmeistara gripa þat sama bokfell, er hann hellt a, medr sinum tonnum ok noglum ok tøygia, slikt er hann gat, þetta bokfelle. Ok sem hann hafde sinar firirdömdar tenr sterkligha i sett þetta skinn at uidka af sinni

35 *Den samme Legende efter F.*

tæyging ok toghan, skridna hans tennr ok klør ut af bokfellinu, en hofudit skellr a murinum sua fast ok hart, at klerkrinn ętlade miok sua, at oll kirkian myndi sundr rifna ok nidr detta af þessum brest ok fiandans umfangi. Sa klerkrinn þessa syn einsaminn(!), en enginn annar i 5 kirkiunni. Nu sem hann subdiakninn hefir þessa luti seet, hlær hann hardla miok ok glez af fiandans nidr- rapann, ok saman skellir sinum hondum honum til bad- ungar ok suinirdingar medr minnr stiltum latrí en til hęyrđi. En allir, er uidr uoru, undraduz miok, at sua 10 sidugr madr skilde þuilika ostadfesti sins letleiks i heilogu altariss embętte ollum hiauerandum audsyna. En eftir þetta sem synin hefir fra honum horfit, huerfr hann aftr til sialfs sins ok umhugsar, huat hann hefir gort, ok i huerium stad ok a huerium tima eda huerium 15 hiauerandum þetta hefir uordit. Ok sem hann hefir þessa luti medr sialfum ser um eina stund tracterat, uerdr hann miok ryggr her af, halldande þo fram sinni þionostu ok embętti medr hofsamlighum burđ sins likams ok hiart- aligri vidrkomning. 20

En at loknum hialpsamlighum stormerkium mőssu- ligs embęttis, er ollum bodit til sőmiligrar ueizlu medr mykilli gleđi ok fagnade, en þesse same subdiakn er einn eftir latinn i musterinu ok medr myklum brigzlum ok firirlitning af ollum margfalligha suiuirđr ok haduligha 25 firirlitinn firir þann uanstillta latr, er fyrr uar getit. Ok eighe ottaz hans erkibiskup þenna klerk fra skilia sinni uinatfu ok likamlighum godgerningum, huern er gudlig millde hafde litlu adr upp hafit til andligrar synar ok sina löynda luti honum audsynt. Nu sem þesse klerkr 30 er sua afsettr sinum stett ok hinni fyrri sőmd, er hann hafde i erkibiskupsins garde lengi adr haft ok sőmiligha i stadi, reikar hann nu her ok huar miok radlausligha fordandiz mannanna brigzli ok folksins firirsmaning. Um sidir gengr hann inn i nokkora kirkiu ok kastar 35

ser ollum til iardar firir guds modur likneski mődande sik medr langri bön ok taranna framstöyping. Ok i þessu hefz hann upp til andligrar luta langt umfram sitt hiarta ok skynsemi. Hann ser þa, huar uar fru himin- 5 rikiss drotning stendr hia honum medr myklu uelde ok liose himneskrar dyrdar, ok hefir i sinni hende þa samu rollu eda bokfell, er hann hafde set fiandann a rita þat sama tal, sem fyrr segir, ok leggr þat a briost honum subdiakninum. Ok sem hon hefir hann fagrlichta huggat 10 ok alla hans rygd brott tekit medr sinni blezadu asion ok hunangfliotanda sőtletk sins uidrmæliss, hefr hon sik i loftit upp medr oumrędiligrar lettfōri ok himneskri dyrd ok forunęyti. En klerkrinn hugsar um glōgglichta synina ok gerir gudi ok hans signadu mōdr margfalldar 15 þakkir, sem uerdugt uar. Ferr sidan til sins erkibisk- ups ok segir honum greinlichta allan tilgang hinnar fyrri synar, medr hueriu mote er hann haf¹ . . . . .

VIII².

Gud ok Maria utradizt Hugo.

20 Þann tima er Hugo hinn helgi war aboti Clugnia- censis, var þat siduani i fyrr sogdu klaustri, at brędr hellđu med einkanligum goduilia framarr burđartid vors herra Jesu Kristz enn nockurar adrar hatidir med fogrum songhliodum ok logandi kertum, ok enu þat sem miklu 25 er gudi þęgiligra, leitudu þeir at samteingiazt guds einglum i hatidarhalldinu med hiartaligum goduilia ok vthelling margra taara. Ok einn tima sem þessi dyrdliga hatid mundi nalęg vera, biuggu brędrnir sik ok alla þa hluti, er i kirkiunni voru, sem þeir kunnu sęmiligazt, eptir 30 þui sem (þeir) voru vanir. Þa geck virduligr fadir Hugo þa miok gamall i kapitulum, þar sem allir brędr voru samankomnir at heyra af honum guds ord. Hann talar aa þenna hatt til brędranna: "Þier, brędr minir, vitid, at hinn mildi Jesus Kristr vill virdazt at vera med oss 35 ¹ Slutningen mangler. ² Efter D. Jfr. ovenf. S. 183—191, 476—482.